

DOLENJSKE NOVICE

Dolenjske Novice izhajajo vsak petek; ako : : je ta dan praznik, dan poprej. : :

Cena jim je za celo leto (od aprila do aprila) 3 K, za pol leta 1.50 K. Naročnina za Nemčijo, Bosno in druge evropske države znaša 3.50 K, za Ameriko 4.50 K.

List in oglasi se plačujejo naprej.

: Vse dopise, naročnino in oznanila : : sprejema tiskarna J. Krajec nasl. :

Raba žvepla v kletarstvu.

(Konec.)

(Piše B. Skalicky.)

Žveplanje mošta.

Ker je žveplov dvokis močan strup za glivice sploh, prepreči seveda lahko tudi delovanje kipelnih glivic.

Če tedaj sladek mošt še predno začne kipeti, močno zažveplamo, ne kipi toliko časa, kolikor časa vsebuje večjo množino prostega žveplovega dvokisa.

To lastnost izkoriščajo zlasti vinski trgovci, ki kupujejo mošt daleč od doma, na mestu, pri vinogradnikih in ga potem močno žveplajo, da jim med prevažanjem na dom ne prične kipeti.

To se vrši na sledeči način:

Sod se najprvo dobro pomije in močno zažvepla, potem se ga napolni do ene tretjine z moštom. Nato se sod zamaši in se ga toliko časa koda sem ter tja, da mošt ves žveplov dvokis posrka. Potem se sod zopet odmaši, vnovič zažvepla in se napolni do druge tretjine ter se kotanje ponovi. Konečno se zažvepla sod v tretjič, se napolni z moštom do vrha, zabije in odpošlje.

Tako hudo žveplan mošt gotovo vsaj 5 do 8 dni ne bode kipel. Če ga pa takoj nato še filtriramo, ostane lahko več mesecev sladak. Da se ohrani mošt sladak, se mora zažveplati tako močno, da vsebuje najmanj 100 miligramov žveplovega dvokisa na hektoliter. Če se rabi tenko azbestno žveplo, je tedaj treba zažgati na vsak hektoliter 12 gramov žvepla, to je 4 azbestne trščice.

Predno se pa tako močno žveplan mošt spravi v konzum, treba ga je večkrat pretočiti in dobro prezračiti, da iz njega preobilen žveplov dvokis izpuhti. To se zgodi na ta način, da natakemo na pipo kako cedilce, podobno onemu, ki ga rabimo pri zalivalnih kanglah, tako da prvi mošt v tenkih curkih v podstavljen škaf ali kad. Če nimamo takega cedilca, potem pa si pomagamo s tem, da pipo le napol odpremo, tako da mošt v škaf hudo prši in ga pri tem še mešamo z obeljeno brezovo metlico.

Kadar potem mošt še nekaj časa leži, ga lahko spravimo v konzum. Če pa hočemo, da mošt pokipi, pridenemo mu po zračenju čistih drož.

Pa še tudi v drugih slučajih žveplamo mošt, in sicer zlasti tak mošt, ki vsebuje obilo škodljivih glivic. Tak mošt je n. pr. oni iz gnilega grozdja.

Znano je namreč, da so škodljive glivice bolj občutljive proti žveplanju kot koristne, zlasti kipelne glivice. Če tedaj mošt pred kipenjem zmerno zažveplamo, (1 gram žvepla na 100 litrov, to je eno azbestno trščico na 3 hektolitre), bode mu to le koristilo. Mošt prične sicer nekaj dni pozneje kipeti, ampak potem pokipi hitro in gladko, vino dobi lepo svetlo barvo, je stanovitnejše in se hitreje čisti.

Zlasti se pa priporoča žveplanje mošta v mokrih letih, ko grozdje več ali manj gnije in ima tedaj mnogo škodljivih glivic na sebi. Žveplati se mora seveda mošt takoj od preše, ko je še sladak, ne pa še-le potem, ko je prišel v kadi na tropu že kipeti.

S pomočjo žveplanja se pa da tudi iz samega gnilega grozdja pripraviti dobra in stanovitna pijača. Gnilo grozdje je v to svrhu v trgatvi odbirati. Takoj ko se ga

nabere za eno prešo, se ga iztisne in se napolni mošt na že popisan način v močno zažveplan sod. Tekom dveh dni se poleže vsa nesnaga, ki obstoji iz uničenih škodljivih glivic in drugega blata, na dno soda.

Potem sod nastavimo in mošt dobro prezračimo in napolnimo v drug snažen sod, blato pa zavržemo.

V tako očiščen in prezračen mošt vsejemo potem dobrih kipelnih glivic s tem, da mu pridenemo čistih drož ali pa vsaj po 1 liter na 100 litrov burno kipečega mošta iz zdravega grozdja.

Žveplanje vina.

Vino je treba žveplati iz raznih vzrokov. Če je vino čisto in zdravo, potem žveplanje lahko odpade, vendar pa z m e r n o žveplanje vinu na kakovosti nikdar ne škoduje, temveč le koristi. Tako vino se hitreje čisti, je stanovitnejše, lepe svetle barve in čistega okusa.

Če že vino iz kateregakoli vzroka žveplamo, moramo si pa zapomniti enega, namreč, da se sveže žveplano vino ne sme nikdar takoj spraviti v konzum, temveč, da mora vino po vsakem žveplanju toliko časa ležati, da se žveplov dvokis v njem izpremeni v drugo, zdravju neškodno obliko.

Zakon o živilih dovoljuje, da sme za konzum namenjeno vino vsebovati največ 8 miligramov žveplovega dvokisa v 100 litrih, ker se je vsled preiskavanja po različnih medicinskih veščakah izkazala taka množina žveplovega dvokisa v vinu zdravju popolnoma neškodno.

Veščaki v kletarstvu so pa s poskusnjami dognali, da vsebuje ono vino, ki smo ga zažveplali tako, da smo sežgali na 100 litrov vsebine v sodu, predno smo vanj vino napolnili, 1 gram žvepla, 8 miligramov (tisočink grama) žveplovega dvokisa v litru, torej če ga zažveplamo tako, da porabimo eno tenko, azbestno trščico žvepla za 3 hektol. vina.

Če tedaj vino tako zmerno zažveplamo, vsebuje komaj takoj po žveplanju toliko množino žveplovega dvokisa, kolikor dovoljuje zakon. Že po preteku nekaj ur pa množina žveplovega dvokisa znatno pade, po preteku nekaj dni pade že na polovico in 14 dni pozneje se žveplov dvokis skoraj ves spremeni v zdravju neškodno obliko.

Iz tega je razvidno, da zmerno žveplanje vina zdravju vinopivca nikakor ne more škodovati, zlasti če se pusti žveplano vino primerno dolgo ležati in da se potem tudi po duhu ne more spoznati, je-li vino žveplano ali ne.

Le močneje žveplano in takoj zaužito vino se zamore po okusu in duhu spoznati in povzročiti vinopivecu težkoče, a tako vino ne sme ne po zakonu, ne po pravih umnega kletarstva priti v konzum.

Kdaj in koliko vino žveplamo, je različno. Vino žveplamo navadno samo pri pretakanju. Če je vino zdravo, to je če ne kaže nikake napake, potem ga ne žveplamo bodisi čisto nič ali pa le neznatno, to je z eno azbestno trščico na 3 hl vina.

Nekaj drugega je, ako kaže vino kako napako ali kako bolezen, na pr. rjavenje, vlačljivost, cik ali celo zavrelko. Če vino, ki smo gapred pretakanjem postavili v kozarcu „na probo“, v njem zrjavi in se pri tem še celo zgosti, potem vsebuje veliko škodljivih kvasil in glivic, ki jih je

treba pri pretakanju z žveplanjem zatreti. V tem slučaju je treba vino malo bolj zažveplati kot sicer. Navadno se vzame en azbestni trak žvepla na vsak hl vina. Če vino na zraku samo zrjavi in se pri tem nič ne zgosti, potem zadostuje polovica te množine žvepla. — Mesto žvepla rabimo za žveplanje rjavečih vin tudi natrijev bisulfit, ki se v vinu razkroji in razvija žveplov dvokis. Na vsakih sto litrov vina vzamemo 3 do 5 gramov tega praška, ga raztopimo v kozarcu vode in pomešamo v vino. Več kot 5 gramov na 100 litrov natrijevega bisulfitu po vinskem zakonu ni dovoljeno in tudi ni potrebno vzeti. Tako močno zažveplano vino mora seveda dlje časa ležati, predno se ga spravi v konzum. Navadno zadostuje 4 do 6 tednov, da se duh po žveplozem dvokisu iz vina zopet izkadi.

Enako močno žveplamo tudi vino, ki diši po žveplozem vodiku (gnilih jajcih), ali vino, ki postane vlačljivo, volno.

Še močneje je pa treba zažveplati vino, ki kaže kako hudo bolezen, n. pr. cik ali pa zavrelko. Ako nam hoče n. pr. vino zavreli, ga moramo podobno zažveplati, kakor je bilo popisano pri žveplanju mošta za transport.

Po preteku kakih 8 do 10 dni je treba tako vino čistiti ali še bolje filtrirati. Pri tem se vino tudi prezračiti in ko nekaj tednov leži, se ga čim prej mogoče porabi.

Ako vino leži v nepolnem sodu, se razvija na njegovi površini kan, ki mu jemlje moč in mu kvari okus. Če pa je vino močno in na gorkem, se tudi prav rado scika.

Da to preprečimo, je najbolje, da vino iz nepolnega soda pretočimo v manjšo posodo, ki jo do vrha zalijemo. Ako pa hočemo le za nekaj časa vino ohraniti brez kana in cika, zna biti predno ga prodamo, ga lahko od vrha zmerno zažveplamo in sod zabijemo. To obvaruje načeto vino pred kanom in cikom. Vendar pa ne smemo vina, ki je namenjeno za konzum, to je n. pr. vino pri gostilničarjih, ki je na pipi, nikdar žveplati, ker bi se navzelo žveplovega dvokisa, kar bi škodilo njegovemu okusu in zdravju vinopivca. Zapomniti si moramo vedno, da sveže žveplano vino ne sme priti v konzum.

Če tedaj žveplo, ki je važen in neobhodno potreben pripomoček v umnem kletarstvu, pravilno in pametno vporabljam, zamore to le vinu koristiti. To dognati in pojasniti je bil poglavitni namen tega spisa.

K pomanjkanju vsakdanjega mleka.

V Novem mestu je sedaj občutno pomanjkanje mleka. V pomirjenje vseh tistih, ki napačno sodijo sedanji položaj na mlečnem trgu, bodi povedano, da primanjkuje mleka povsod, ne samo v Novem mestu, ampak po vseh mestih začeni od Dunaja dol do zadnjega mesta in trga v naši državi. Povsod se čujejo tožbe, da je mleka zmeraj manj in da ga je sploh premalo.

Zaradi nastalega pomanjkanja je seveda vse, kar je prizadeto, po koncu. Kakor so te pritožbe umevne s stališča odjemalcev, tako je umevno tudi sedanje pomanjkanje mleka, le s to razliko, da se glede

dobave mleka ne da dosti pomagati, dočim se moremo in moramo sprijazniti s položajem, ki nam ga nalaga sedanja vojska. Nič ne pomaga! Tako, kakor v mirnem času, ne moremo biti postreženi z mlekom.

Ako imamo danes v Novem mestu premalo mleka, tiči glavni vzrok v tem, da se je število prebivalstva močno pomnožilo z begunci in vojaškimi bolnicami in da je danes potreba mleka dosti večja kakor je bila pred vojno. Ta potreba je tako velika, da ji danes sploh ni mogoče več zadostiti.

Pri vsej tej pomnoženi potrebi mleka se pa danes v okolici manj molze kakor prej, in to je drugi glavni vzrok, zakaj nam mleka primanjkuje. Mlečnost krav gre nazaj in tudi število krav se je v zadnjem času znižalo. Visoke cene pri živini in pri krmi so enega in drugega živinorejca pripravile do tega, da je prodal svojo kravo, zlasti tako, ki je bila slaba za užitek in za pleme, ker mu je to več neslo, kakor če bi jo molzel in redil. Tako smo prišli v zadnjem času ob marsikatero molzno žival in ob marsikateri liter mleka.

Mlečnost trpi pa tudi zaradi tega, ker nimamo kravam kaj boljšega dajati kakor seno in slamo. Tiste krme, ki bi ugodno vplivala na večjo mlečnost, ne moremo polagati, ker je sploh nimamo ali je pa vsled zasege ne smemo dajati. Močna krmila so tako draga, da jih pri sedanji ceni mleka ni mogoče kupovati. Sicer jih pa tudi dobiti ni. Na otrobi se zmeraj zastoj čakamo. Po mlinih ležijo, dobiti jih pa ni mogoče. In tako trpi vsa kravja reja in vsa mlečnost. Dokler bo treba računati s takimi razmerami, toliko časa ni misliti, da bi se dobava mleka na bolje obrnila, ampak preje nasprotno.

Kar se da v teh težkih razmerah storiti za boljšo preskrbo z mlekom, je edino to, da se uredi vsa oddaja mleka, ker le na ta način bo mogoče saj deloma odpomoči prevelikemu pomanjkanju pri posameznih strankah.

Rohrman.

Domače in tuje novice.

Vpoklic letnikov 1872, 1873 in 1874 na dan 15. dec. 1915. I. V krogih črnovojniki so se pojavili dvomi, ali se naša zadnji pozivni razglas „M/2 (L/1)“ tudi na 1872, 1873 in 1874 rojene črnovojne, ki so po § 2, drugi odstavek črnovojnega zakona z dne 6. junija 1886, ker so pred pričetkom črnovojnne obveznosti vstopili v preženčno službo vojske, ali pa po § 1. domobranskega zakona iz leta 1893 (oziroma § 9 deželnoobrambnega zakona za Tirolsko in Predarlško iz leta 1895 — vsled v preženčenem stanju c. kr. domobranske (deželni) strelcev) dopolnjenega tretjega preženčnega leta — predčasno izstopiti iz črnovojnne obveznosti in še-le vsled s cesarsko naredbo z dne 1. maja 1915 ozir. s cesarskim patentom za Tirolsko in Predarlško z istega dne ustvarjenega podaljšanja črnovojnne obveznosti zopet v isto stopiti. K temu je c. kr. ministrstvo za deželno brambo sledeče prijavilo: Omenjeni pozivni razglas že po svojem besedilu ne pripušča nobenega dvoma, da se razteza na vse pri prebiranjih za črnovojno službo z orožjem sposobnim spoznane avstrijske

črnovojnik rojstnih letnikov 1872, 1873 in 1874, tedaj tudi na predoznačene osebe imenovanih letnikov, ki so šele zopet znova vstopili v črnovojno obveznost. Odititi imajo tedaj dne 15. decembra 1915 v službovanje zlasti tudi oni črnovojniki po razglasu „M/2 (L/1)“ prizadetih rojstnih letnikov, ki so bili prebrani po razglasu „M“ ter po razglasu „L“.

Umrila je Marija baronica Wamboldt pl. Umstadt, roj. baronica Falkenstein, posestnica gradu Hmelnik na Dolenjskem, dne 20. novembra v Umstadt na Nemškem in bila pokopana dne 24. novembra v družbinski rakvi v Birkenau na Heškem. Zapustila je tri otroke; starejši je baron-Filip Hugo, c. kr. komornik in vitez Maltežkega reda, ki je v vojni službi od prvega začetka vojne. Oženjen je na gradu Frischau na Moravskem z grofico Harrach in vodi ondi nemške krščanske socialce. Drugi, Bardo, živi na Nemškem; hčerka Elizabeta je redovnica Sacré Coeur v Pressbaum pri Dunaju. Baron Hugo je dedič gradu Hmelnik in toplo priporoča mater vsem znancem v pobožno molitev. Naj počiva v miru!

Umrila je v Novem mestu 6. t. m. v Belčevi vili, na stanovanju svoje hčerke gospe Abramove, gospa Marija Tomazič po daljšem bolehanju, previdena s sv. zakramenti, v 67. letu starosti. Pokopana je bila 8. t. m. Pokojnica je bila soproga znanega rajnega gospoda poštnega nadkontrolorja in posestnika Vinje gorice pri Trebnjem. Na milejše dolensko podnebje je prišla iskat zdravja, pa je našla smrt. Večen ji pokoj!

Umrila je v Kandiji, dne 5. decembra gospa Marija Vencais roj. Mahorčič, po dolgi, zelo mučni bolezni, previdena s sv. zakramenti, v 54. letu starosti. Pogreb je bil 7. decembra na šmihelsko pokopališče. Veliko je trpela udana v voljo božjo, zato ji naj bo Bog rajsko plačilo!

Umrila je v Št. Rupertu na Dolenjskem gospa Ana Frelj roj. Bizjak, dne 6. decembra po hudem trpljenju, previdena s sv. zakramenti, v 53. letu starosti ter bila pokopana v sredo 8. decembra. — Naj počiva v miru!

Odlikovanje. G. dr. Vladimir Golia, sedaj nadporočnik-avditor pri divizijskem sodišču v Zagrebu, je bil za hrabro zadržanje pred sovražnikom kot nadporočnik 2. bos. herc. polka odlikovan s „signum laudis“.

Srebrno svetinjo z vojno dekoracijo je dobila gospa Roza Kováč, sod. svetnika soproga, sedaj v Kandiji, za marljivo delovanje v bolnišnici Rdečega Križa v Gorici. Čestitamo!

Nova župna cerkev v Mirni peči. Četrto nedeljo v adventu dopoldne ob 10. uri bodo milostljivi g. prošt dr. Elbert blagoslovili novo župno cerkev, ki je sedaj toliko dovršena, da se bode lahko služba božja v njej vršila. Stavba je veličastna, lepoto cerkve znotraj povzdigujejo krasno slikana okna in mozaični apostolski križi na stenah. Sedaj treba misliti na notranjo opravo, ki bo veliko stala; obračamo se tem potom na dobrotnike od blizu in daleč, da nam priskočijo na pomoč. Vsak, še tako majhen dar, se hvaležno sprejme. Naprodaj je sedaj tudi les zidarskega odra, veliko je porabnega lesa za kako streho in druga poslopja, krajši konci pa za kurjavo. Prodalo se bo dne 19. decembra, to je četrto nedeljo v adventu popoldne ob polu 3. uri. Vabimo kupce za les.

Poročil se je c. in kr. stotnik g. Karel Košak, sin rajnega deželnega poslanca g. Fr. Košaka iz Grosuplje, z velečislano gđ. Poldi Javornik iz Žaljne. Odličnima Dolenjcema naše najprisrčnejše čestitke!

Vojaško. Na italijanski fronti je bil pri Oslavju ranjen rez. poročnik Matija Malešič, belokranjski rojak iz Črnomlja. Zdravi se v rezervni bolnici št. 7 Sternthal pri Ptujju. — Na istem bojišču je bil ranjen v nogo Ivan Jerman, doma na Drski pri Novem mestu. Zdravi se v garnizijski bolnici v Ljubljani.

Sprememba v našem ministrstvu. Odstopili so notranji minister baron Heinold, finančni minister baron Engel in trgov. minister pl. Schuster. Novim ministrom so imenovani: Konrad princ Hohenlohe-Schillingsfürst za notranjega ministra; dr. Karl pl. Leth za finančnega ministra; dr. Aleksander pl. Spitzmüller za trgov. ministra.

Izkaz cesarice Elizabete rezervni bolnišnici v Novem mestu došlih darov: Preč. g. župnik Leber v Semiču 5 vreč krompirja, 3 vreče zelja, 1 vrečo sadja; g. Franc Stalzer v Semiču 12 vreč razne zelenjave in krompirja; g. Franc Tratnik v Lutrnem selu 9 vreč krompirja in zelenjave; g. Anton Osolnik v Muhaberju 3 vreče krompirja, 3 vreče zelja; g. A. Končina v Zatični 23 kg jeter, pljuč; g. Marija Povše v Mirnipeči 1: 1 vrečo krompirja, 1 vrečo zelja; g. Marija Kikelj v Mirnipeči 1 vrečo krompirja; g. Franc Virc v Vel. Kalu 3 vreče krompirja; g. pl. Langer v Bršljinu 3 vreče krompirja, 1 zaboj jabolka; g. dr. Bertsche v Pogancih 1 vrečo jabolka; šolsko vodstvo na Trebelnem 2 zaboja in 3 vreče jabolka oz. suh. sadja; odbor III. reda Selá pri Mirnipeči 1 voz repe in korenja, pripeljal J. Gerdenc; vaščani iz Gor. in Dol. Karteljeva 1 voz repe, krompirja in korenja, pripeljal J. Gerdenc; preč. župni urad v Stopičah zbirko, obstoječo iz 1 voza krompirja, po 1 vrečo jabolka, suh. sadja, zelja in zelenjave; preč. župni urad v Prečni istotako, obstoječe iz 5 mernikov suhega sadja in 1 vreče zelenjave; vaščani iz Gor. in Dol. Karteljeva 3 vreče krompirja in zelenjave, pripeljal J. Gerdenc.

Vsem p. n. nabiralcem in darovalcem iskrena zahvala!

Razglas. Po dekretu dvorne pisarne z dne 8. avgusta 1814 in po § 878 sps. dež. zak. je vsaka pogodba, s katero civilna oseba od vojaške osebe kupi, zamenja ali dobi podarjeno itd. erarične predmete, prepovedana in ničeva. Erarične predmete, ki so ostali v stanih po odhodu čet, je smatrati za zgubljene ali založene stvari in tvori tedaj njih prisvojitvev po v to nepravilnih osebah po kazenskem zakoniku kaznjivo dejanje. Zlasti pogosto se naletijo civilne osebe v posesti eraričnih čevljev. Večinoma trdijo, da so kupili čevlje od vojakov, vendar ne morejo navesti nobenih podatkov za nadaljne poizvedbe. Na prepoved erarične predmete, zlasti obleke in obutev kupovati, oziroma na drug način si prisvojiti, se tedaj splošno opozarja. C. kr. okrajno glavarstvo v Rudolfovem.

Hranilnica in posojilnica za Kandijo in okolico je imela v mesecu novembru denarnega prometa 238.993 kron 95 h. Vložilo je 112 strank 69.978 kron 83 h, a dvignile 102 stranke 25.413 kron 67 h. Posodilo je 5 strankam 1760 kron.

Za kip presvetega Srca Jezusovega v kapiteljski cerkvi so še darovali gg.: Neimenovani 5 kron; Marija Turk, Novo mesto 10 K; Neimenovana iz Sv. Križa pri Litiji 5 K; Leop. Kolbezen, Črnomelj 10 K; Fani Bobič, Novomesto 2 K; Neimenovan 10 vin. — Sedaj so vsi stroški pokriti za ta kip. Presveto Srce Jezusovo bodi vsem darovateljem in sotrudnikom, ki so kakorkoli pripomogli, da se je lep kip omislil, bogato plačilo! — Po vojni se bode še nabavil enak kip presladkega Srca Marijinega, za katerega je že darovanih 100 kron; pač je pa tudi za ta kip bil ob enem naročen enak marmornat podstavek, ki velja 31 K 50 vin., kateri pa še ni plačan. Če bi kdo želel kaj prispevati radevolje, lahko pošlje v knjigarno J. Krajec nasl. v Novem mestu.

Računski zaključek za kip presvetega Srca Jezusovega: Dobrotniki so prispevali skupno 165 K 70 vin. — Ta svota je ravno zadostovala in se je porabila: za nakup kipa 130 K; podstavek iz marmorja 31 K 50 vin.; voznina (za dva) podstavka 4 K; poštnina za pošiljatev denarja kamnoseku 20 vin.; to je tedaj skupaj 165 K 70 vin.

Volitev župana na Mirni. Poročali smo že, da se je mirnški župan g. M. Strah

zaradi bolezni odpovedal nadaljnemu županovanju in da je bil na novi volitvi 21. nov. izvoljen za župana g. A. Kastelic, ki je pa to čast zelo nerad prevzel. In v resnici; novi občinski predstojnik se je te županove oblasti tako dolgo branil in otrešaval, baje tudi zaradi bolezni, da mu je c. kr. okr. glavarstvo končno to butaro milostno odvzelo. Torej se je vršila 2. dec. zopet nova volitev, pri kateri je bil županom izvoljen izmed 24 glasov z 22 glasovi posestnik g. Jože Bulc iz Mirne. Ker je novi župan trden, čvrst in pameten mož, je upati, da bode zares vstrajal sicer na težavnem županskem stolu.

Skupno sv. obhajilo vseh otrok po celi Avstriji. Kakor poroča litomerški škofjski list, je zadnja konferenca avstrijskih škofov sklenila, da naj na božični praznik pristopijo k sv. obhajilu vsi otroci, katero naj darujejo za cesarja, armado in zmagovit mir.

Iz ruskega ujetništva se je že ope-tovano oglasil Ivan Tomič iz Loke, obč. Prečina. Bil je v Karpatih ozebel, ni mogel za svojo četo, našla ga je ruska patrula ter poslala na Rusko, kjer je bil več mesecev v raznih bolnicah. Ko je ozdravel, poslali so ga dalje; zdaj je v Skobeljevu v Turkestanu v srednji Aziji. Njegov brat pa se nahaja v Srbiji v naši vojski, a več tednov že ni glasu o njem.

Iz laškega bojišča piše Jakob Bukovec, doma iz Rakovnika, župnije Št. Jernej, Dolenjsko, med drugim tikajoče se domačih razmer in pozdravov tudi sledeče: „Dragi stariši in brat! — Jaz sem, hvala Bogu, še vedno zdrav. Ko sem odhajal od doma, ste mi podali, draga mamica, v slovo rožni venec, posvečen sv. Družini, ki ga vedno nosim seboj in ki me varuje pred sovražnimi krogli. Kakor vedno, tako sem tudi pri nekem napadu na Rusko-Poljskem izmolil nekaj očenašev in se zaupljivo priporočil sv. Družini. In glej! Četudi sem bil vedno v prvi vrsti in v pravem dežju sovražnih krogelj, se mi ni nič hudega pripetilo. Mantel je bil ves prestreljen, sama luknjica pri luknjici, a mojega telesa se svinčenke niso prijele. In kdo me je obvaroval smrti? Gotovo sv. Družina, in me varuje tudi na laškem bojišču. Če je pa volja božja, da padem na polju slave, pa tudi rad umrjem junaške smrti za domovino. Na smrt sem vedno pripravljen in bodite zaradi tega brez skrbi. Če pa hoče Bog, se pa povrnem enkrat zopet k Vam itd.“

Čudno dete se je porodilo posestnici Neži Gnezda iz Jeličnega vrha pri Idriji. Otročiček, ki je moškega spola, ima štiri oči, dva nosa in dvoje ust in je sicer razvit pa normalno. Glava je precej velika in čelo je eno. Krstili so ga za Miklavžeka. Otrok se nahaja v deželni bolnišnici.

Prodaja bregih krav. Vojaška uprava proda nekaj sto bregih krav in nekaj takih, ki so pravkar storile, in sicer po prejšnji maksimalni ceni, t. j. po 1 K 80 vin. za kilogram žive teže. Kdor hoče eno ali več teh krav kupiti, naj se nemudno zgloši potom svojega županstva ali pa ustno ali pismeno naravnost pri deželnem odboru v Ljubljani. Krave se bodo oddajale v Ljubljani in bo svoječasnno vsakemu zglasilcu prijavljeno kdaj in kje. Če bo iz Gorenjskega ali Dolenjskega priglasi dovolj kupcev, se utegnejo te krave oddajati tudi na kaki železniški postaji v središču teh pokrajin. Notranjeji lahko dobe nekaj teh krav v Postojni ter se morejo zanje zglasiti vsak dan pri intendantu 5. etapnega poveljništva v Postojni.

V vsaki župniji na Dolenjskem se zgodi veliko zanimivih novosti dan za dnevom. Zatoj lepo prosimo, blagovolite nam jih sporočati ter tako vrlo pomagati k boljšemu razvoju prepotrebne našega domačega lista „Dolenjskih Novic“. — Pa tudi z inserati in naznanili svojega blaga pridite na pomoč dolenski trgovci in obrtniki! Dolenjci, tudi za nas velja: Z združenimi močmi do dobrega uspeha!

Vojni pregled.

Kakor posnamemo po sledečem nemškem uradnem poročilu vrhovnega vojnega vodstva z dne 28. novembra, je vojska s Srbijo v glavnem končana. Le Bolgari še bodo imeli opraviti v južni Srbiji s Francozi, Angleži in srbskimi ostanki. Seveda še z nastopnim nemškim uradnim naznanilom ni rečeno, da ne bomo morda več zasledovali umikajoče se srbske armade in ji povrnitev v Srbijo nazaj dobro zabranili, ampak s tem je doseženo, da za srbsko bojišče ne potrebujemo več tako velike armade, ker je srbsko bojišče sedaj postalo bojišče druge vrste. Ker je srbska armada popolnoma poražena, se tam tedaj ne more nič odločilnega več zgoditi. — S končanjem vojske s Srbijo postane pa mnogo naših čet na razpolago za druga bojišča, kar je posebno velike važnosti. — Tudi Črnogorci so odnesli svoje pete iz Bosne in Hercegovine. Torej bi bila tudi v tem oziru za nas vojska v glavnem končana.

Nemško uradno poročilo.

Berlin, 28. novembra. — Zasledovanje se nadaljuje. Zaseden je Rudnik, ki leži južnozahodno od Mitrovice. Zvezne čete so ujele nad 2700 ujetnikov; zaplenile so veliko vojnega orožja.

Z begom ostanka srbske vojske v albanske gore so velike operacije proti njej končane. Dosegel se je glavni namen, da se odpre prosta zveza z Bolgarijo in s turško državo.

Premikanje vojnih delov pod višjim vodstvom generalfeldmaršala pl. Mackensena je pričela avstro-ogrška armada generala pl. Kövesza, ki so jo ojačile nemške čete, proti Drini in Savi, in armada generala pl. Gallwitza proti Donavi pri Smederevu in na prostoru Ram-Bazias dne 6. oktobra; bolgarska armada generala Bojadjeva pa 14. oktobra proti črti Negotin-Pirot. Ta dan je pričela operirati tudi druga bolgarska armada pod generalom Todorovom proti Skoplju-Velešu. Zvezne čete niso od takrat le hitro in gladko izvedle silovito podjetje prehoda čez Donavo pred sovražnikom, ki ga je oviral še zloglasni vihar „Kosovo“ ob za nas neprilicnem času; sovražna obmejna trdnjava Belgrad, ob katere zavzetju se je poleg brandenburškega rezervnega zbora še posebno odlikoval avstrijski 8. armadni zbor, Zaječar, Knjaževac in Pirot, ki so padli v roke naših hrabrih bolgarskih zaveznikov, so bili kmalu premagani, marveč je bil tudi popolnoma zlomljen vztrajen po ozemlju podpiran odpor vojske vajenega sovražnika, ki se je hrabro boril. Prodiranja naših čet niso mogla zavirati niti skrajno slaba pota, niti neprestopne zasnežene gore, niti pomanjkljiva preskrba in ne pomanjkanje bivališč. Ujetih je nad 100.000 mož, to se pravi, skoraj polovica cele srbske vojne sile; njih izgube v boju in vsled bega od zastav se ne dájo preceniti; zaplenjeni so bili topovi, med njimi težki, in vojni material vsake vrste, ki ga še nismo pregledali. Nemške izgube se lahko imenujejo zelo zmerne, kakor jih samoposebi moramo obžalovati. Na boleznih čete sploh niso trpele.

Vrhovno vojno vodstvo.

*

Mackensenov oklic Srbom.

Belgrad, 29. nov. Maršal Mackensen je izdal oklic:

Srbi! Vsled sovražnega ravnanja Vašega kralja in vlade so v korakale združene armade Nemčije, Avstrije in Bolgarije v Vašo deželo. Porazili smo srbsko armado: Belgrad, Šabac, Valjevo, Užice, Čačak, Kragujevac, Niš, Leskovac, Vranje, Štip, in Veleš smo si osvojili in sedaj se bližamo že Novemu Pazaru in Prištini. Dokler se bodo borili zadnji ostanki srbske armade, se bomo bojevali proti njim. Toda bojujemo se samo proti armadi in ne proti srbskemu ljudstvu.

Kdor ne nastopi proti zavezniškim armadam, njemu je življenje in lastnina

varna. Zato pozivam prebivalstvo Srbije, da se vrne v svoja prebivališča, se zopet loti svojega dela in se prostovoljno ukloni odredbam vojaških poveljnikov in njihovim ukazom, da se na ta način po obilnem trpljenju vojne vrne zopet mir v Vašo deželo. V tem slučaju bo mogoče Vam pripomoči do prejšnjega blagostanja in skrbeli bomo, da se Vam povrne škoda, katero ste pretrpeli brez lastne krivde.

Kragujevac, v novembru 1915.

Mackensen,

maršal in vrhovni poveljnik zavezniških armad Nemčije, Avstrije in Bolgarije.

Najnovejše vesti. Avstrijsko uradno poročilo.

Dunaj, 4. decembra. — Naše čete so vzele včeraj zjutraj z naskokom višine južno od Plevlja. Črnogorci smo premagali tudi pri Presnjevici južozahodno od Sijenice. Zahodno od Novega pazarja so pregnali oboroženi mohamedanci črnogorske čete, ki so plenile. Ujetnikov so pripeljali včeraj pri Novem pazarju in pri Mitrovici vsega skup 2000 mož.

Dunaj, 5. decembra. — Pri Celebiču je vnovič došlo do večjega boja. Črnogorci je vrgla nazaj na mejo neka skupina, ki jih je napadla iz smeri od Foče. Južno od Plevlja so odbile naše čete ljute črnogorske protinapade. Med vojnim materialom, ki smo ga zaplenili v Plevlju, se nahaja 1 milijon pehotnih patron in 100 zabojev artiljerijske municije. Južno od Novega pazarja smo včeraj zopet ujeli 600 sovražnikov.

Dunaj, 6. decembra. — Na bojni črti ob Soči je vzdrževal sovražnik ogenj s topovi, ki je bil na posameznih mestih, posebno proti goriškemu območju od časa do časa zelo živahen. Tudi mesto Gorico in sosednji kraj Št. Peter so obstreljevali iz vseh kalibrov.

V odseku Doberdobske visoke planote je podnevi napadala italijanska pehota pri Sredipolju in pri Polazzo, zvečer pa pri Sv. Martinu, a smo jo povsod odbili.

Na tirolski bojni črti se je razširilo delovanje sovražne artiljerije proti utrjenemu prostoru pri Lardaro zdaj tudi na sosednje postojanke severno od doline Ledro.

Dunaj, 6. decembra. — Naše čete so zdaj tudi zahodno in južozahodno od Novega pazarja in po cesti, ki vodi iz Mitrovice v Peč, prodrle na črnogorsko ozemlje. Na Krasu pri Pesteri so vržene črnogorske čete na svoje glavne postojanke. Vzhodno od Peči smo premagali sovražno zadnjo stražo. Naše najsprednejše čete se bližajo mestu. V včerajšnjih bojih privedeni ujetniki presegajo število 2100 mož.

Dunaj, 7. decembra. — Južnovzhodno bojišče: Južno od Plevlja smo odbili črnogorske napade. Naše čete so napadle v obmejnem prostoru severno od Berana črnogorsko glavno postojanko. Včeraj popoldne so vzele z naskokom utrdbe pri Suhadolu. Južno od Novega pazarja smo privedli zopet 1300 ujetnikov. Prstor vzhodno od Peči je tvoril včeraj zopet prizorišče ljutih bojov. Sovražnika smo povsod vrgli. Izgubil je šest topov. Danes zjutraj smo vdrl v Peč. Djakovo so zasedli Bolgari.

Dunaj, 8. decembra. — Naši napadi na črnogorske postojanke severno od Berana uspevajo. Sovražne črte smo na več točkah vzeli z naskokom. Peč je izčiščena od sovražnika. Naše čete so zaplenile 80 topov, 160 municijskih voz, 49 avtomobilov, 12 vozečih peči za peko, nekaj tisoč pušk in veliko drugega vojnega orožja. Število po armadi generala pl. Kövesza privedenih ujetnikov presega zopet 2000 mož. Med njimi se nahaja 300 Črnogorcev. Albanci se udeležujejo povsod bojov proti ostankom srbske armade.

Dunaj, 8. decembra. — Topničarski boj na bojni črti ob Soči je bil včeraj živahnejši kakor zadnje dni. Sovražnik je popoldne napadel severni del Doberdobske

visoke planote. Italijanska pehota je vdrla v gostih množicah proti gori Sv. Mihaela. Posrečilo se ji je, da je vdrla na severnem robu gore v del naše bojne črte. Naše čete so z ljutim protinapadom v boju moža z možem pridobile popolnoma svoje jarke nazaj. Italijanski naval je bil v ostalem odbit z ognjem s težkimi izgubami za Italijane. Izjalovilo se je tudi več sovražnih napadov v odseku pri Sv. Martinu. Več italijanskih torpedovk je obstreljevalo zvečer Sestlan.

Namestnik načelnika generalnega štaba: pl. Höfer, fml.

Dunaj, 6. decembra. — Naša križarka „Novara“ je z nekaterimi rušilci 5. t. m. zjutraj pri Sv. Ivanu Meduanskem z ognjem iz topov potopila tri velike in dva mala parnika, pet velikih in mnogo malih jadrnic, ki so izkrcavale vojno blago. En parnik je zletel v zrak. Naše brodovje so s suhega s približno 20 topovi zelo ljuto a brezuspešno obstreljevali.

Blizu tam je Nj. V. ladja „Varazdin“ uničila francoski podmorski čoln „Fresnel“ in ujela poveljnika, drugega častnika in 26 mož.

Neko drugo brodovje je ponoči na 23. novembra potopilo nek s tremi topovi oborožen parnik in neko večjo motorno jadrnico; obe ladji sta bili italijanski, popolnoma naloženi sta se peljali iz Brindisi v Drač. Tiste, ki so ostali na parniku živi, med njimi štiri od vojne mornarice, smo ujeli, moštvo motorne jadrnice smo v čolnih spustili na svobodo.

Dunaj, 8. decembra. — Nek naš podmorski čoln je potopil 5. t. m. ob 10. uri popoldne pred Valono neko malo italijansko križarko z dvema dimnikoma.

Poveljstvo mornarice.

Nemško uradno poročilo.

Berlin, 4. decembra. — Nadaljujejo se boji proti razkropljenim srbskim oddelkom v gorah. Včeraj so privedli nad 2000 ujetnikov in beguncev.

Berlin, 5. decembra. — V uspešnih bojih pri Plevlju in v gorovju severovzhodno od Peči je bilo ujetih več sto sovražnikov. Bolgarske čete so jugozahodno od Prizrena ustavile umikajočega se sovražnika, ga porazile in mu vzele nad 100 topov in velike množine vojnega materiala, med drugim 200 avtomobilov. V gorovju Jama (vzhodno od Dibre) in na pol pota Krčova - Ohrida so bile sovražne srbske zadnje čete poražene. V Bitolj so vkorakali nemški in bolgarski oddelki, ki so bili ob oblasti in prebivalstva veselo pozdravljeni.

Berlin, 7. decembra. — Balkansko bojišče: Doseženo je mesto Peč. Dovedenih je približno 1200 ujetnikov in topov. — Francozi so morali popustiti svoje postojanke v loku Črna-Vardar, ker jim je grozila obkolitev.

Najvišje vojno vodstvo.

Bolgarsko uradno poročilo.

Sofija, 6. decembra. — Potem ko smo razbili Srbe 29. novembra pri Prizrenu, se ostanki srbske armade umikajo proti Djakovu in ob Belem Drinu proti Dibri in proti Skadru. Naše čete preganjajo Srbe v obeh navedenih smereh. Naša kolona, ki je zasledovala ob Belem Drinu Srbe, jih je 3. decembra ustavila na levem bregu Ljume v neki postojanki, jih energično napadla, razkropila in prisilila, da so se morali umakniti. Umikanje se je razvilo v divji beg. Tu so popustili Srbi v naših rokah nad 100 poljskih topov in havbic, 200 avtomobilov, velikansko množino vojnega materiala, 150 trenskih voz in take množine obleke in opremljenih stvari, da je ž njimi založena pot ob Beli Drini do Kule Ljume. Pri Djakovu so se srbsko-črnogorske čete, ko so došli naši, umaknile in izpraznile Djakovo, pri čemur so popustili 6 havbic. Naša kavalerija zasleduje v smeri proti Djakovu. Ujetniki izjavljajo, da morajo kralja Petra nositi v nosilnici, ker ob reki

Drin zahodno od Kule Ljume prehod celo konjem ni mogoč.

Sofija. (Kor. ur.) O operacijah 6. t. m. se uradno razglša: Naše čete neprestano zasledujejo Francoze na obeh bregovih Vardarja. Iz Kičeva proti Ohridi napredujoča kolona je dosegla črto Črnavoda-Bezočan, Vilmej, 15 km severno od Ohridskega jezera. V Bitolju so sprejeli slovesno naše čete z velikim sijajem. Vse prebivalstvo je bilo na nogah in je navdušeno pozdravljalo naše zmagovite čete. V Bitolju smo zaplenili: dve zalogi pušk, vojni material in ročne bombe, zalogo obleke in pokrival, dalje avtomobile, bencin in veliko drugega materiala, v Deбри 1000 pušk, 120 zabojev patron, 22 zabojev brezdimnega smodnika in smo ujeli 750 mož. V Deбри smo zadeli na tabor avstrijskih vojnih ujetnikov, ki že deset dni niso dobili kruha. 80 jih je bilo pol mrtvih. Odredilo se je takoj, da so dobili hrano in zdravniško pomoč.

Sofija. Poročilo generalnega štaba 7. t. m.: Naše čete zasledujejo Francoze dalje na obeh bregovih reke Vardar. Zasedli smo železniško postajo Demir-Kapu in stojimo 12 km vzhodno od te postaje. Naše čete so s treh strani zaprle vas Grabica. Tu se je vnel vroč boj, ki je trajal do polnoči. Neka naša kolona je napadla nek francoski bataljon pri vasi Petrovo južno od železniške postaje Hudova, razkropila ga je z bajonetnim napadom in je popolnoma zasedla njegov tabor.

Naše čete, ki operirajo južno od Mitrovice, so napredovale južno od Kosturina in napadajo Angleže in Francoze na celi bojni črti. Ujeli so 114 Angležev in zaplenili dva topova, dva municijska voza in eno strojnico. Bije se ljut boj.

Naše kolone, ki so napredovale iz Kičeva in iz Bitolja proti Ohridu, so prišle na Ohridsko ravnino in so zasedle mesto Ohrid.

Na srbsko-črnogorski bojni črti se še vedno zbira ogromna množina plena. Pri Djakovu smo zaplenili 18 topov, 100 municijskih voz, 15 avtomobilov, veliko voz in vojnega materiala itd.

Turško uradno poročilo.

Carigrad. (Kor. ur.) Iz turškega glavnega stana:

Iraška bojna črta.

Naše čete krepko zasledujejo sovražnika, da izpopolne njegov poraz (Angležev) v Iraku popolnoma. Dognali smo, da presegajo sovražne izgube v bojih od 23. do 26. novembra število 5000. Poleg tega je mnogo sovražnih častnikov in vojakov zapustilo svoje čete, da se rešijo v okolico. En sam dan je odpejal sovražnik s parniki približno 2900 ranjencev. Sir Komej, politični agent angleškega glavnega stana, se nahaja med ranjenci. Ker sovražnik ni mogel ustaviti svojega umikanja celo v po njem močno utrjenem Azizie, se je poizkušal s svojimi zadnjimi oddelki in v varstvu svojih monitorjev 15 km južnovzhodno od navedenega kraja ustaviti, a smo ga z nenadnim napadom ponoči od 30. novembra na 1. december prisilili, da se je moral umakniti proti Kutulami, 170 km južno od Bagdada. V mestu Azizie in v okolici smo našli polno materiala, municije in veliko vojaških predmetov. Naši v okolico poslani vojaki so zaplenili stotine sovražnih velblodov. Dejstvo, da je sovražnik le mal del objektov in materiala, ki ga je popustil, mogel zažgati in da ni mogel vzeti veliko častnikom pripadajočih objektov in tehničnega orožja, kaže velikost sovražnega poraza. Poleg tega smo zaplenili 5 monitorjev, veliko železno šalupo, polno provianta in streliva in eno ladjo. Dognali smo, da je sovražnik ob svojem prehitrem umikanju prekucnil več municijskih voz v reko Tigris. Da prikrijejo svoj poraz, so Angleži domačemu prebivalstvu razglasili, da so sklenili z nami premirje. Izgovor je pa onemogočilo zasledovanje naših čet, ki slede sovražniku tik za petami. Od štirih sovražniku vzeti letal

smo tri zopet popravili in letamo ž njimi nad sovražnimi četami.

Kavkaška bojna črta.

V okolici Wana se je sovražnik po boju z našimi brzimi oddelki umaknil proti vzhodu. Na bojišču je pustil 250 mrtvecev.

Dardanelska bojna črta.

Naše čete, ki so poizvedovale, so pri Anaforti odstranile del žičnih ograj pri sovražnih strelskih jarkih in so ujele nekaj sovražnikov. Sovražnik je 30. novembra nekaj časa vzdrževal z baterijami na suhem in na morju brez učinka oženj v raznih smereh. Naša artiljerija je odgovarjala na ogenj, obstreljevala sovražne vojake, ki so jih opazovali v nekritih postojankah, dalje tabor in municijske vozove sovražnika, katere je uničila. Nadaljeval se je pri Ariburnu boj s topovi, bombami in strojnimi. Sovražnik je poizkušal zopet popraviti strelske jarke, ki smo mu jih pri Kanlisiertu uničili, a je to preprečil naš ogenj. Neko sovražno križarko, ki je popoldne otvorila ogenj na postojanke našega levega krila, je naša artiljerija prisilila, da se je morala umakniti. Pri Sedil Bahru je prisilil ogenj naše baterije neko sovražno baterijo, ki je obstreljevala anatolski breg morske ožine, da je morala utihniti. Neka sovražna oklopna vrsta „Agamemnon“ je streljala proti Kilidbaru; nekaj krogel je padlo na bolnišnico, ki leži v tem kraju. Neko naše letalo je prisililo neko sovražno letalo, ki je letalo nad Kabatepe, da je moralo bežati.

 Pridobivajte nam novih naročnikov na „Dol. Novice“!

Šent Rupert — obzidano mesto (oppidum).

Spisal Ivan Steklasa.

V moji zgodovini župnije Šent Rupert sem opisal obsežno stari Šent Rupert ter dokazal, da so današnji stolp župnijske cerkve postavili celjski grofi, ki so bili patroni šentruperške župnije od leta 1393 do 1456. Uredili so ga kot trdnjavski stolp ter okoli njega in stare župnijske cerkve sezidali tudi trdnjavski zid. Tako je nastal tabor, trdnjava sred vasi, a okoli zidu so se naslonila razna poslopja, posebno kleti in mesnice. V tem času so se uvrstili Celjski na Kranjskem, kjer so le mogli. Vladajoči vojvodi so jim to branili z raznimi zaprekami, ali brez uspeha, kajti Celjski so bili takrat že tako močni, da se niso niti ozirali na take prepovedi vojvodov. In tako je ostal tudi Šent Rupert utrjen.

Ko je Jakob Turjaški zidal mesto stare novo današnje župnijske cerkev, jo je prislonil k staremu stolpu, ki je ostal še nadalje trdnjavski in cerkveni stolp, a v sami cerkvi so pri deloma zazidanih oknih uredili strelne line, ki se vidijo še dandanes. Tedanji nevarni časi so zahtevali take uredbe, saj so celo tudi Turki razsajali po šentruperški okolici, kakor nam dokazuje stari zapisek (register) cerkvice sv. Marjete na Gori. To se je zgodilo leta 1488 ali 1489. Takrat so razdžali cerkvico sv. Marjete, Šent Ruperta pa se niso mogli polastiti, ker je bil utrjen. A tudi še kasneje, ko so že minuli nevarni časi, je ostala šentruperška župnijska cerkev utrjena. Vse je sililo v njeno bližino ter so celo znotraj trdnjavskega zidu postavljali kleti po pokopališču, kjer so stale še leta 1621. Kasneje so jih s tega mesta odstranili ter pustili samo še zunaj zidu. Zunanji zid okoli cerkve je bil tako visok, da je zastiral vso cerkev. Ker je bilo pa okoli cerkve tudi pokopališče do l. 1785, je bil ta visoki zid v zdravstvenem pogledu prav neumesten. Zato so ga dali po dolgih razpravah leta 1819 za polovico višine odstraniti. V cerkev se je moglo priti le skoz dva vhoda, in sicer na južni in severni strani.

Za lepo cerkev pa je bil visoki zid, a še posebno nanj naslonjene umazane in

s slamo pokrite kleti, kašče in mesnice prava grdoba, a tudi velika nevarnost glede ognja. Ko je prišel leta 1825 škof Anton Wolf na vizitacijo v Šent Rupert in videl lepo gotično stavbo v sredini omenjenih gradov, se je dogovoril s tedanjim župnikom Josipom Bučarjem, da se prostor okoli cerkve očisti in poravnava. Župnik Bučar je delal z vso vnemo za to ter je nazval veliki protivščini nekih sebičnih posestnikov izvel svojo nakano. V letih 1833 do 1835 so bila odstranjena vsa poslopja in tudi zid ter prostor okoli cerkve spremenjen v lep trg, kakor je še dandanes.

Da je bil Šent Rupert utrjeno mesto, nisem našel zapisano izrecno v nobeni stari listini. Le listina o posestvenih razmerah starega Šent Ruperta, ki jo je napisal bržkone župnik-vikar Mihael Bartol še pred letom 1621, nam omenja, da so bile prizidane kleti na pokopališču zid, in da so stale celo na pokopališču. Iz te opazke sklepamo, da je bil zid okoli pokopališča že zdavnej prej postavljen. Od leta 1676 do 1685 nahajamo pa v župnijskih krstnih knjigah po navadi zapisano pri krščenih, v Šent Rupertu rojenih: in oppido Sti. Ruperti, ali ex oppido Sti. Ruperti, tudi ex oppido Stö. Ruperto, včasih pa ad S. Rupertum in oppido, kar ne pomeni nič drugega, nego da je bil Šent Rupert utrjeno mesto — tabor. A zanimivo je tudi, da so se posle francoske vlade odličnejši prebivavci Šent Ruperta zapisovali v krstnih knjigah kot meščani (Bürger). Še l. 1832 je zapisan tako Ivan Pleškovič kot kum. Mislim, da je to zapisovanje ostalo od francoskih časov, ko so se zapisovali sploh vsi prebivavci v francoskem jeziku: citoyen-meščan, purgar, državljan, a nikakor ne z obzirom na to, ker je bil Šent Rupert nekdanj utrjeno mesto, kajti občina ni imela zato nobenih povlastic, nego je ostala kljub gornjemu nazivu selska občina, kakor je še dandanes.

Dodatek k spisu: „Žalostna gora“ v „Dolenjskih Novicah“ št. 24.

Leta 1913 je izšla knjiga: Des Österreichers Wallfahrtsorte von Alfred Hoppe Pfarrer in R., Wien St. Norberts Verlag. V tej zanimivi knjigi je opisana tudi Žalostna gora. Na str. 306. omenja pisatelj, da bi se mogla proslaviti leta 1920 dvestopetdesetletnica postanka božje poti na Žalostni gori, češ da je današnja romarska cerkev sezidana leta 1670. Dokazov zato ne navaja nobenih. Omenil sem že v mojem spisu, da so pogoreli vsi dotični spisi leta 1681 v mokronoškem župnišču. Po Valvazorju (VIII. 826) je bila baje sezidana cerkev okoli leta 1670; kdaj se je začela pa božja pot, se ne da določiti. Stala pa je na Gori pri Mokronogu kapelica Matere Božje še pred letom 1526., a ni bila navedena v popisu tega leta bržkone radi tega, ker ni imela nobenih dragocenosti. A. Koblar (Izvestja 1892, str. 71) je našel zapisano v videmskem arhivu, da je bil leta 1507, maja 17., Jernej Turek vikar v Mokronogu, Jurija sin Pavel pa kapelan Matere Božje na Gori pri Mokronogu (Niedernassenfuß). Po tem podatku je tedaj svetišče na Gori pri Mokronogu mnogo starejše, nego sem dokazoval v mojem spisu. Segaj pa bržkone še daleč nazaj v srednji vek. Je tedaj znamenita starina.

Dopisi.

Iz laškega bojišča piše kadet Janko Muha: Ker me „Dolenjske novice“ nazivajo kot „dragega dopisovalca“, je pač moja dolžnost, da se še oglašim. Za zadnje številko nisem ničesar napisal. Najbrže je bil glavni vzrok jako slabo vreme in mraz. Eden tednu smo imeli vreme, da se je moralo vragu studiti. Niti pod težko odejo se nisem mogel pošteno segreti. V pečici je sicer neprestano gorelo, a pod njo je voda zmrzovala. Stene v moji

kajžici so se lesketale ledu. Kaj bi razkladal na dolgo in široko. Ako Vam povem, da je v bližini zmrznil vojak na prostem, mi boste že verovali, da smo imeli pošten mraz. To pismo Vam pišem iz novega kraja, kamor so nas poslali za par tednov na odpočitek. Kako se imamo tu, vam povem prihodnjič, danes še par besedi o slovesu iz „štelung“. — Krasna mesečna noč je bila. Prav iz srca smo zapeli ono domačo:

„Nocoj, nocoj je en lep večer,
en lep večer, ena svetla noč,
ker mesec sveti celo noč,
men' pa ni zaspati moč.“

Kdo bi spal to noč? Spravili smo se v kočjo g. fenriha in se prijetno zabavali. Glavna jed tega slovesnega večera so bili žganci iz domače moke. Vi jih morda ne cenite tako visoko, ker vam pridejo večkrat (ako ne vsak dan) na mizo, a mi jih nismo okusili že lep čas. Po žgancih se lahko pije, to veste. Vina „fašemo“ bolj malo — s tem si nismo ugasili žeje, zato smo kuhali čaj in kavo. Veselo smo zapeli in kdt.-aspirant R... nam je zagodel na orgljice. Po polnoči sem imel službo. Tako lepe noči nisem imel v obeh mesecih. Najraje bi na glas zapel pesmico, katero sem tolikrat pel pri raznih slovesih:

„Le nocoj še, luna mila,
razsvetluj mi pot temno!
Danes bomo se ločili...“

Razne misli so mi rojile po glavi, ko sem stopal po stezi, katero sem tolikokrat premeril po dnevu in po noči, v lepem in slabem, v dežju, snegu, viharju in plazovih. Pogosto sem bil v nevarnosti, a vsakokrat sem jo srečno odnesel. „Hvala bod' Gospod Bogu...“

Od doma sem zvedel prav žalostno novico, da so tamošnji zvonovi odpeli mrtvaško pesem mojemu najboljšemu prijatelju Karolu Šaliju. Rodom iz Vavtevasi, je bil več let v Ajdovcu. Bil je izboren krojač, priljubljen gostilničar, cerkveni pevec in odbornik pevskega društva „Škrjanček“. Ob izbruhu vojne je odrinil v Galicijo. Okrog Božica se je vrnil domov močno bolan, a kmalu se je moral vrniti na bojišče. Sedaj je prišel iz laškega bojišča v Ljubljano v bolnico, kjer je umrl. Ako se vrnem domov, bom od mnogih prijateljev, ki so preminuli tekom vojne, pogrešal posebno enega, „dragega Karola“. Pogrešal ga bo še marsikdo, a najbolj pa gotovo društvo „Škrjanček“. — Blag mu spomin!

Raznotero.

Za mir. Kakor slišimo, hočejo ameriškanske žene uživiti veliko agitacijo za mir. Vsaka posamezna članica tega gibanja naj brzojavno prosi predsednika Wilsona, da prevzame vlogo posredovalca v vojski. — 10.000 dolarjev imajo na razpolago v brzojavne namene.

Pravična sodba. Na Šlezkem se je zgodilo, da je povozil kolesar gos in je hotel dati kmetu za njo dve kroni. Ker je pa hotel imeti kmet tri krone, sta se sporekla in sta šla pred župana, ki jih pa tudi ni mogel zediniti. Toraj reče župan kolesarju, naj položi na mizo dve kroni in kmet naj prinese gos. Potem vzame župan iz žepa eno krono in jo pridene k dvema kronama kolesarja in izroči ves znesek kmetu, sam pa je vzel gos. Tako je plačal kolesar prvotno ponujeni dve kroni, kmet je dobil zahtevane tri krone in župan se je pa mastil z debelo gosko za eno krono.

Slovo kralja Petra od ruskega carja. S Krfa se brzojavlja: Kralj Peter je poslal, predno je odpotoval, carju lastnoročno pismo. Priložil mu je grudo srbske zemlje in je vse skupaj odposlal v Petrograd. V pismu toži kralj Peter o bedi, ki jo je povzročila vojska v Srbiji. Zdad, ko je postal slaboten, star mož, je ponižano njegovo

ljudstvo v prah. Kralj naglaša, da je povzročila nesrečo Srbije malomarnost ruske vlade in konča, da se bo moral car za to dejanje zagovarjati pred višjim sodnikom.

Rumunski državni zbor je otvoril 28. nov. kralj Ferdinand s tako previdno sestavljenim govorom, da se ne da sklepati, na katero stran se nagiblje kralj. Poslanec Mille je motil govor z medklci za entento, a drugi poslanci so ga baje oklofutali, da je moral utihniti. Govori se o pogajanju Rusije z Rumunijo zaradi prevoza ruskih čet proti Bolgariji, ki jih ima pripravljene v Besarabiji.

Razvedrilo.

Razloček. Najemnika je vprašal njegov gospodar kmalu po tem, ko mu je umrla žena, kako se mu zdaj godi? Najemnik se zahvali za vprašanje in reče: „Ko sem prišel od pogreba svoje žene domov in močno jokal in žaloval, me je vsakdo tolažil češ, ne žaluj prijatelj, jaz ti pripeljem drugo.“ — „Ko mi je pa poginila krava, pa mi tega nobeden ni hotel reči!“

Zakonsko očitanje. Neki vdovec je poročil vdovo. Ker pa se vdovec nikakor ni hotel pokoriti tisočerm sitnostim svoje nove žene, mu je ona vedno hvalila in na dolgo in široko pripovedovala, kako je bil vendar rajni možiček ž njo dober in ljubeznjiv. Takšna očitanja so seveda moža zelo žalila. Ker je pa bil pameten mož, je pa rajši potrpel in se priporočeval Bogu. Debela brezovka takoj v začetku bi bila gotovo najboljšo zdravilo za hudobno ženo; toda ker je bil ravno modrejši od nje in miroljuben, se mož ni hotel pretepavati; zdelo se mu je takšno ravnanje pod možko častjo in je rajši čakal ugodne prilike, da se maščuje nad sitnico brez tepeža. — Tedaj se je nekoč zgodilo, da je žena spekla za Martinovo nedeljo debelo gosko. In zopet je dala ta nedelja povod, da je žena žalostila moža z očitanjem, da jo je pokojni možiček ob takšnih dneh posebno razveseljeval in ji kupil tudi najboljšega vina. — Med tem besedičenjem stopi v hišo berač ter poprosi v božjem imenu milodar. Žena razreže pečeno gosko čez sredo in da polovico siromaku z besedami: „Vzemi to ubožec zavoljo mojega predobrega umrlega moža, da ga Bog potolaži in mu nakloni nebesa, ker me je vsikdar tako spoštoval in rad imel!“ — Ko to radodarnost žene vidi njen mož in sliši njene pobožne besede, vzame hitro drugo polovico goske in jo tudi da beraču rekoč: „Revež, le vzemi še to polovico goske in sicer zaradi predobre moje rajne prve žene, ki me je veliko bolj ljubila in častila, kakor moja sedanja!“ Berač se je sladko zasmejal, hvaležno spravi celo pečeno gosko in šel zadovoljno od tam, a Janez in Liza sta pa dolgo časa gledala za njim.

???

Popolnoma varno naložen denar.

HRANILNICA in POSOJILNICA

za Kandijo in okolico, reg. zadr. z neom. zavezo

≡ v lastnem domu v Kandiji ≡

sprejema hranilne vloge od vsacega, če je njen ud ali ne, ter obrestuje po

4¹/₂ 0/0

1-0-36

na leto brez odbitka rentnega davka, katerega sama iz svojega plačuje.

Loterijske številke.

Trst, 1. decembra 46 76 6 7 59
Gradec, 7. decembra 25 53 64 37 86

Zahvala.

Povodom bolezni in smrti naše preljubljene sestre, oziroma tete in pratete, gospodične

Marije Krajec

nam je došlo toliko ljubeznivo izraženih dokazov srčnega sočutja, da ne vemo boljših besedi srčne zahvale izreči, kakor: Povrni ljubi Bog vsem v obili meri!

BOŽJI GROB pri Novem mestu, dne 9. decembra 1915.

Žalujoči zaostali.

U 695/15

8

V imenu Njegovega Veličanstva cesarja!

C. kr. okrajna sodnja v Rudolfovem je o obtožbi opravitelja državnega pravdnštva zoper

Pavla Hajder

zavoljo prestopka po § 14 postave z dne 7./8. 1915, št. 228 d. z., v navzočnosti opravitelja državnega pravdnštva, prostega obtoženca Pavla Hajder, po danes dognani glavni razpravi po predlogu obtožitelja, da se obtoženca kaznuje — razsodila tako:

Pavel Hajder

rojen leta 1870, oženjen, pršutar in prekalalec v Novem mestu, vže kaznovan,

je kriv,

da je od meseca septembra 1915 dalje v Novem mestu prodajal v svoji mesarski obrti mast za čezmerno ceno 6 kron 1 kilogram, da je toraj izrabljaje izredne razmere, povzročene po vojnem stanju, zahteval za neobhodno potrebno reč očitno čezmerno ceno. Storil je s tem prestopek po § 14 cesarskega ukazu z dne 7./8. 1915, drž. zak. št. 228, in se

obsodi

po tej zakoniti določbi z uporabo § 260 b k. z. na 3 dni v zapor, poostren z enim postom in enim trdim ležiščem in na 50 kron globe, za slučaj, če bi se ta ne mogla izterjati, pa v daljnih 5 dni zapora, ter po § 389 kpr. v povrnitev stroškov kazenskega postopanja.

Sodba se v smislu § 19 imenovanega ces. ukaza objavi na stroške obtoženca v „Dolenjskih Novicah“.

Rudolfovo, dne 30. oktobra 1915.

Dr. Hrašovec m. p.

Grom m. p.

Vsled priziva je c. kr. okrajno kot prizivno sodišče gori omenjeno sodbo z razsodbo z dne 1. decembra 1915, št. 301/15/12 glede zaporne kazni potrđilo glede denarne kazni izpremenilo in pravosodno na 50 kron ev. 5 dni zapora zvišalo na 100 kron denarne globe, v slučaju neizterljivosti pa 10 dni zapora.

Rudolfovo, 1. decembra 1915.

98

Dr. Hrašovec m. p.

Velika svota denarja 154-0-41

se zamore naključiti vsakomur, ki postane naš naročnik. — Brezplačna pojasnila pošilja: Srečkovno zastopstvo 13, Ljubljana.